

HOL VOLTAM, HOL NEM VOLTAM

– részlet Révai Gábor
életút-interjúkötetéből

Négy-öt éves korom körül történt valami. Torokbeteg voltam, vagy náthásnak lettem nyilvánítva, Nagypapának nem volt kedve felkelni, reggel nem vitt el az óvodába. És körberohangásztam a lakásban, ahogy szoktam. Annyira, hogy teljesen elszédültem, és amikor a rohangászástól már színes karikák kápráztak a szemem előtt, szédelegve megálltam a forró radiátor előtt, és kibámultam az ablakon a szemben lévő ház felé, illetve a Párizsi utcai levegőt bámultam, meg az alkonyi fényeket, és próbáltam észrevenni, hogy tulajdonképpen hogyan sötétedik. Azt játszottam. Az jutott eszembe. Megpróbálom elkapni azt a pillanatot, amikor az egyik sötétebből egy másik, a még sötétebb sötét lesz.

Rájöttem, hogy nem tudom elkapni ezt a pillanatot. Ezt az egészet azért tudom ilyen pontosan, mert ami utána történt, arra készítetted, hogy egy életre megjegyezzem. Fél órával később elhatároztam, hogy megjegyzem, és tényleg meg is jegyeztem, máig tudom. Tudom, hogy nem tudom elkapni az időt, ahogyan múlik. Nem tudtam. Ez már akkor rögtön nagyon elgondolkodtatott, és meg is hökkentett. Hogyan lehet az, hogy most sötétebb van, és én mégsem tudom, hogy mikor lett sötétebb? Hát nem a szemem

előtt zajlik a világ? És akkor föltűnt, hogy a velünk szemben lévő ház falán minden ablak fölött van egy gipszstukkó. Egy szörnypofa, ha férfi, vagy egy leanderes női fej, ha nő. A kígyóhajú nők szembogara kifúrva, amitől nagyon élethű lesz a pillantásuk. Az egyik nővel elkezdtem szemezni. Azon a héten tanultam meg az óvodában a farkasszemnézés nevű játékot, és akkor vesztettem, naná, újonc kezdő, és gondoltam, hogy na, most farkasszemet nézek ezzel a kőnővel, itt majd csak én győzök a végén, aki ember.

A legnagyobb döbbenetemre beleragadtam ebbe a farkasszemnézésbe. Nem tudtam levenni róla a tekintetem! Elfelejtettem, hogy egy kőszobor akármilyen sokáig rajtam tudja tartani a szemét. Kicsi voltam hozzá, hogy ezt kapásból tudjam. Vagy valami, ami azért jellemző a karakteremre, lehetetlenné tette, hogy ebbe a játékba ne ragadjak bele. Nem akartam elkezdni hadakozni a kiszabadulásért, hanem győzni akartam. Csak azért is. A szemébe néztem ennek a nőnek, és abban reménykedtem, ő fogja elkapni a szemét. Mert én fiú vagyok. Volt az egésznek valami erotikus mellékzöngéje is, hogy életemben először nővel szemezek. Erős akartam maradni, hisz állítólag a felnőtt férfiak is ilyeneket szoktak csinálni a nőkkel, és nem hagyják abba, akkor se, ha reménytelen. Lovagok. De akkor már féltem. Egyszer csak azt éreztem, ez a nő beszippant engem a szemébe, mint valami örvénylő lyukba. Vagyis hogy belezúgok. Beszippantódom! És azt vettem észre, hogy most már nem csak arról van szó, hogy nem akarom – nem is tudom levenni a tekintetem róla! Megijedtem. Zuhantam a fekete lyukba... Úgy éreztem, eltűnök egy másik világban, fogalmam sincs, hova lyukadok ki. És ennek a zuhanásnak és megsemmisülésnek a legszélső pontján olyan megrázkód-tatás ért, amilyen azóta se.

Úgy kezdődött, hogy amikor már az ájulás határán voltam, és csak a zuhanást éreztem, a szabadesést, valami vörös fény kezdett derengeni a szemem jobb sarkában, amibe belekapaszkodtam. Mint egy kiszögellésbe a sziklafalon. És megállt a zuhanás. Azt éreztem, ez a fény megtart engem, megnyugtat,

fokozatosan egyre inkább a vöröslő foltra tudtam koncentrálni, és sikerült elvennem a szememet középről, a fejemet sikerült elfordítanom picikét. Aztán teljesen. És akkor újra a szobába pottyantam, és tudtam, mit látok: a lebukó nap utolsó vöröslő fénye volt a Duna fölött, amit még ott láttam, a Váci utca fölötti égbolton. Egy pillanatig ugyanazzal az ekstázissal bámultam a lebukó nap utolsó fényét, mint ahogy eddig a kigyóhajú nőt. De most már nem a félelem, hanem az öröm ekstázisa volt ez, valami végtelen megkönynyebbülést éreztem, hogy sikerült kijönnöm a legnagyobb bajból, te jó isten, a világnak mégis van hátsó kijárata, majdnem ki is esem. De mégsem esem ki. Ilyen erős vagyok. Hát milyen erős vagyok?

Ez egyazon probléma a lebukó nap fényével. Hogy mennyivel lesz sötétebb. Hogy azt ki csinálja. Én, aki nézem? Vagy az alkony? Ki az alkony? És akkor átfutott rajtam, vagy inkább belém csapott a fölismerés, hogy az alkony is én vagyok. Meg az egész én vagyok. Azért nem tudom különválasztani. Nem lehet. Mindennek a része vagyok, minden az én részem. Nem úgy én, hogy a Mityu, hanem az a valaki, aki megmenekült, az mindenre képes, az be tud esni a lyukba, s ki is tudja szabadítani magát. Az megmutatja nekem az utolsó vörös fényt... Mintha saját magam szabadítottam volna ki magamat!

Ebbe belekábultam. Még ott, az ablak előtt, az átéltektől kábán föltettem magamnak a kérdést: ha minden én vagyok, akkor miért nem tudok mindent? Hát nekem mindent tudnom kéne! Hát nem? Hát semmit nem tudok... De csak valami hülye, szórakozott feledékenységből. Gyerekségből, eddig nem figyeltem, szeleburdi kelekótyaságból, hiszen ez olyan, mintha elkótyavetyélném a királyi örökségem. Ha én vagyok a legkisebb királyfi ugyebár, és azon múlik a jó vég, a királyság, hogy észben tartom-e, amit a lelkemre kötöttek...

Ekkor kirohantam a nagypapámhoz azzal, hogy Nagypapa, én ezentúl mindent meg fogok jegyezni! Elhatároztam, ezentúl nem veszítem el a dolgokat. Már addig is azzal töltöttem az időt, amíg a szüleim haza nem jöttek, hogy szorgalmasan megjegyeztem, melyik szobában milyen bútorok és milyen képek vannak a lakásban, milyen hamutartó, hány váza, csipketerítő, hol állnak a szüleim cipői... Ebből még mindig rémségesen sokat tudok. Ez az életem legdöntőbb mozzanata, ez tett azzá, aki vagyok. Emlékezem. Egész gyermekkoromban az volt a fő belső játék, hogy amikor átvillan az agyamon, azonnal megálljak és igyekezzem megjegyezni a pillanatot: milyen a levegő színe, hol vagyok épp, mit csinálok, miben különbözik ez a pillanat a többitől.

